

תקונו שלשים ותשעה

ליל כ"ט באדר 

עליית השכינה ונאולת ישראל ע"י תיקוני הרמח"ל

ולכל היד החזקה ודאי דכיון דחמת
דסטרא אחרא אתתקפת עליהו דישראל
בחובא דעגל, מסרת נפשך למותא
בגניניהו. ובחילא דא אפיקת להו מגנה,
בג"כ סלחתי בדברך (במדבר יד כ). ולכל
המורא הגדול, בזמנא דחבו במרגלים,
דכדין אצטריכו למימת במדברא.
אמאי. אלא בגין דאפיקו שום ביש על
ארעא. וכמה זינין מסאבין אתערו
בההוא זמנא לשלטא על ארעא
בגניניהו, בגין כך אצטריכו אנון למימת
תמן, דכתיב ופגריכם אתם וכו' (שם שם
לב). בגין דכלהו אנון סטריין דיתערו,
ישתארוין במדברא כפיתין תחותיהו,
דאנון הוו דאתערו לון. ובמותא דלהון
אנון אצטריכו לאכפא לון תחותיהו.

ולכל היד החזקה ודאי דכיון דחמת
דסטרא אחרא אתתקפת עליהו דישראל
בחובא דעגל, מסרת נפשך למותא
בגניניהו. ובחילא דא אפיקת להו מגנה,
בג"כ סלחתי בדברך (במדבר יד כ). ולכל
המורא הגדול, בזמנא דחבו במרגלים,
דכדין אצטריכו למימת במדברא.
אמאי. אלא בגין דאפיקו שום ביש על
ארעא. וכמה זינין מסאבין אתערו
בההוא זמנא לשלטא על ארעא
בגניניהו, בגין כך אצטריכו אנון למימת
תמן, דכתיב ופגריכם אתם וכו' (שם שם
לב). בגין דכלהו אנון סטריין דיתערו,
ישתארוין במדברא כפיתין תחותיהו,
דאנון הוו דאתערו לון. ובמותא דלהון
אנון אצטריכו לאכפא לון תחותיהו.

ואתה, בכל זמן שהיו הולכים במדבר
חזקת אותם [נגד הם"א]. הרי כמה
מלחמות הודמנו לפניכם, בכמה צדדים

ואנת בכל זמנא דהוו אזלין במדברא
אתקיפת עליהו. דכמה קרבין הוו
מזדמנין לגביהו, בכמה סטריין, מפלהו

1. כאן, זה המשך דבריו של אליהו הנביא למשה רבינו בנושא חטא העגל.

2. עי' ברכות לב, ע"א; תנחומא שופטים סימן ח: "זה אחד משלשה דברים שמסר משה נפשו עליהן ונקרא על

מכל המינים הרעים. לולי המורא שלך [על הס"א], שעל ידו שמרת עליהם ארבעים שנה, לא נתגברו עליהם. ועוד, אתה נפטרת במדבר ושם נקברת³, כדי שיפחדו ממך כל אלו פוחות הטמאה יותר מהכל, [כך] שלא יתחזקו על העולם⁴. ואתה תביא אתך את שאר מתי המדבר לעולם הבא⁵. ובגלל דברים אלו כתוב עליך: לכן אחלק (וגו') [לו ברבים ואת עצומים יחלק שכל] תחת אשר הערה (וגו') [למות נפש] ואת פשעים (וגו') [נמנה] (ישעיה נג,ב). ועל הקבורה שלך, נאמר בה: ולא ידע איש את קברתו (דברים לז, ו), שהרי משם עליה למקום אחר עליון, לפיכך: לא ידע איש את קברתו. אבל שם [מול בית פעור], נקברת בתחלה [לפני עלייתך] לכפות הקלפות בודאי. אשרי חלקך.

זינן בישין. אי לאו דחילו דילך, דבה נטרת להו מ' שנין, ולא אתגברו עליהו. ועוד, אנת נמי מיתת במדברא ותמן אתקברת, בגין דמנף ידחלון יתיר מכלא, פלהו אנון סטרי מסאבותא, דלא יתתקפון על עלמא. ואנת תיתי לשאר מיתי מדברא לעלמא דאתי בהדך. ובגין מלין אלין כתיב כך לכן אחלק וכו' תחת אשר הערה וכו' ואת פשעים וכו' (ישעיה נג,ב). וקבורה דילך דאתמר בה ולא ידע איש את קברתו (דברים לז, ו) דהא מתמן אסתלקת לאתר אחרא עלאה, בגין כך לא ידע איש את קברתו. אבל תמן אתקברת בקדמיתא לאכפא קליפין ודאי. זכאה חולקך.

קם אברהם חזקן החסיד ואמר, רבי רבי, הנה עכשיו היא השעה להחזיר עטרה ליושנה (ע"פ יומא סט,ב). מהו

קם אברהם סבא חסידא ואמר, ר' ר' הא השתא איהו שעטא לאהדרא עטרה ליושנה. מאן יושנה. אלא כד"א ואכלתם

שמו. נתן נפשו על התורה... נתן נפשו על ישראל, שנאמר, ועתה אם תשא חטאתם.. נתן נפשו על הדין; ילקוט שמעוני משלי פכ"ה, סי' תתקסא; זהר פנחס רכ, ע"א: "אנת [משה] הוא דמסרת נפשך על ישראל דלא ישתצון מן עלמא"; מדרש נעלם, בראשית מ' יהי מאורות, ג.

3. עי' קה"צ, גנוי רמח"ל, עמ' קכה - קכו, ושם רבנו מפרש סוד קבורת משה.

4. עי' סוטה יד, ע"א.

5. עי' סנהדרין קי, ע"ב; במדבר רבא, פ"ט: "אמר לו הקב"ה למשה, שבחך הוא שהוצאת ששים רבוא וקברתם במדבר, ואתה מכניס דור אחר. עכשיו יאמרו אין למתי המדבר חלק לעולם הבא, אלא תהיה בצדן ותבוא עמחן..."; ילקוט שמעוני פ"כ סי' תשסד;

6. עטרה היא השכינה, עי' זהר בהעלותך קנח ע"א, וכאן הוא ענין עלית המלכות עד אין סוף, עי' ת"ז תי' י', כד, סע"ב, ועי' ק"ח פתח קד, ח"ב, וזה יושנה; קיצור הכוונות, נעילה, והושע"ר; אדיר במרום עמ' נד; אגרות רמח"ל, אוצרות רמח"ל עמ' שלב; תקט"ו, ת' שסח.

יִשְׁנָה? אֵלָּא כְּמוֹ שְׁנָאִמֵּר: וְאַכְלָתֶם יִשְׁן
נֶשֶׁן (וְיִקְרָא כו'), זֶה [הַעֲנִין סוֹכֵב עַל]
הַהוּא שְׁכָתוֹב עָלָיו: וְעֵתִיק יוֹמִין יִתֵּב
(דְּנִיאל זט). אֲבָל בֹּא וְרֵא, שְׁנִים הֵם -
אַחַד עֵתִיקָא קֳדִישָׁא [א"א], וְאַחַד עֵתִיק
יוֹמִין, כְּגֹדֶר זֶה [הַפְּסוּק]: וְאַכְלָתֶם יִשְׁן -
כְּגֹדֶר עֵתִיקָא קֳדִישָׁא. נֶשֶׁן - כְּגֹדֶר עֵתִיק
יוֹמִין, וְלָמָּה נֶשֶׁן? אֵלָּא שְׁכָחִיתָ עֲצֻמוֹ
הוּא גָּנוּז מִהֶבֶל. אֲבָל בְּגִלְל שְׁמִתְכַּפֶּסָה
לְמִפְּתָה בְּאוֹתוֹ עֵתִיקָא קֳדִישָׁא, נִקְרָא כְּדִ
עֵתִיק יוֹמִין, לְפִיכָד: יִשְׁן נֶשֶׁן בְּדִיָּא.

וְעַל יָדָם [ע"י וא"א] צָרִיד לְהַחֲזִיר
הַשְׂכִּינָה [לְיוֹשְׁנָה] כִּי הִיא בְּגִלְלָהּ, כְּמוֹ
שֶׁעָשׂוּ אַנְשֵׁי כְּנַסַּת הַגְּדוּלָּה: וְסוּד
הַדְּבָר: הַגְּדוּל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא (דְּכָרִים
יטז). וְאִם תֹּאמַר, מַה [קִשְׁר פְּסוּק] זֶה
עִם זֶה? אֵלָּא כָּאֵן יֵשׁ סוּדוֹת עֲלִיּוֹנִים
לְבַעֲלֵי הַחֲכֻמָּה, שְׂוִידֵעִים לְלֶכֶת בְּדִרְכֵי
הַרְזִים שֶׁל מַעֲלָה בְּדֶרֶךְ הַיִּשָּׁר. בֹּא
וְרֵא, הַהוּא נַעֲלָם מִהֶבֶל, הַתְּחִיל
בְּמַסְעוֹ לְרֹדֶת לְמִפְּתָה. וְסוּד הַדְּבָר:
תְּחִלַּת הַמַּחְשְׁבָה סוּף הַמַּעֲשֶׂה.

יִשְׁן נֶשֶׁן (וְיִקְרָא כו') דָּא הַהוּא דְּכֵתִיב
בֵּיהּ וְעֵתִיק יוֹמִין יִתֵּב (דְּנִיאל ז ט). אֲבָל
תָּא חֲזִי תִרִין אֲנִין, חֲדָ עֵתִיקָא קֳדִישָׁא
וְחֲדָ עֵתִיק יוֹמִין. לְקַבֵּל דָּא וְאַכְלָתֶם
יִשְׁן, מְסֻטְרָא דְּעֵתִיקָא קֳדִישָׁא. נֶשֶׁן,
מְסֻטְרָא דְּע"י. אַמַּאי נֶשֶׁן? אֵלָּא
דְּמְסֻטְרָא דִּילָה טְמִיר אִיהוּ מְכַלָּא. אֲבָל
בְּגִין דְּאַתְפְּסִי לְתַתָּא בֵּיהּ הוּא עֵתִיקָא
קֳדִישָׁא, אֲקָרִי הָכִי ע"י. בְּגִין כְּדִ יִשְׁן
נֶשֶׁן וְדִיָּא.

וְכֵהוּ אַצְטְרִיד לְאַהֲדָרָא שְׁכִינְתָּא דְּאִיהִי
בְּגִלְוִתָּא, כְּגֹנָא דְּעַבְדוֹ אַנְשֵׁי כְּנַסַּת
הַגְּדוּלָּה (יומא ט:). וְרָזָא דְּמַלְהַ הַגְּדוּל
הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא. וְאִי תִימָא מַאי הִיא לְגַבִּי
הִיא. אֵלָּא הָכָא רְזִין עֲלֵאִין לְמֵאֲרִי
חֲכֻמָּתָא דִּינְדַעִין לְמִיָּהָ בְּאַרְחֵי רְזִין
דְּלַעֲלָא בְּאַרְחֵי מִיָּשָׁר. תָּא חֲזִי הַהוּא
סְתִימָא דְּכַלָּא שְׂרִי בְּמִטְלָנִי לְנַחֲתָא
לְתַתָּא. וְרָזָא תְּחִלַּת הַמַּחְשְׁבָה סוּף

7. ולכן עליהם נאמר שהחזירו עטרה ליושנה ע"י יומא טט, ע"ב.

8. ע"י אוצרות רמח"ל עמ' שלב, ושם באגרת רבנו: "ענין אנשי כנסת הגדולה שהחזירו העטרה ליושנה (יומא טט, ע"ב). .. כי באמת למה הראשונים לא אמרו והם אמרו... ובחטאו ישראל נאמר: אסתירה פני מהם, והוא הסתרת מקורות ההשפעה לפי החטא, וכללות ההנהגה חד"ר בסוד: הגדול הגבור והנורא... בבחינת הסתר פנים. והנביאים הראשונים היו מחזיקים עדיין בחי' גילוי פנים מה שהיו יכולים, אבל כשבאו אנשי כה"ג, אז הסכימו שלא להשתמש עוד בבחינת הגילוי כלל, אלא בבחינת הסתר פנים, ואז יהיה הסדר בכל פרטיו - הגדול הגבור והנורא..."

9. ע"י השיר, לכה דודי; ע"י זהר פקודי ח"ב, רכו, ע"א; קל"ח פתח קד עמ' שז; תחילת המחשבה היא הרצון העליון, דהיינו האין סוף ב"ה וסוף מעשה - זה המלכות - השכינה שהיא נמצאת כבר בתחילת המחשבה ובבלשונה הטהור: "שזה כוח השכינה, שנקראת אבן דזרקין לה עד א"ס, והיינו כי היא תחילת המחשבה. והמדות [ט' ספירות] לא נמשכו אלא בעבורה על ידי חד"ר... ולכן כל ההתעוררות - ממנה, וכל התיקון תלוי בה"; עיין אדיר במרום ח"א: "וכן מראשית השנה עד אחרית שנה, והענין כי תחילת המחשבה היא סוף

השכינה היא סוף המעשה, שהיא עומדת להנהיג את העולם.¹⁰ ובהתחלה [כבר] הכל נמדד עבורה¹¹ ודאי.

המעשה. ושכינתא איהי סוף המעשה, דקימת לדברא עלמין. ומקדמיתא כלל לגבה אשתער ודאי.

ראשית הכל נמצא בשלשה ראשים,¹² והשכינה נשרשה כן בסוד זה [של יושנה]. וסוד הכל: א' [שהוא עתיק¹³], [הוא] יו"י,¹⁴ ימין [י'], שמאל [י'], אמצע [י'], [שהם כנגד שלשה ראשים דא"א - עתיקא קדישא]. ובבחינה זאת השכינה היא ש' בשלשה ראשים. ובבחינה התחתונה [בשהיא למטה במלכות] היא ש' בארבעה ראשים. וסוד הדבר: ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים (בראשית ב'), שבבחינה העליונה: ונהר יוצא מעדן (שם, שם). [עדן] - זה הראש העליון. נהר - זה הראש השני. להשקות את הגן - זה

שרותא דכלל בתלת רישין אשתכח, ושכינתא אשתרשת הכא ברזא דא. ורזא דכלל א' יו"י, ימינא שמאלא ואמצעיתא. מסטרא דא שכינתא איהי ש' בתלת רישין. ומסטרא דלתתא איהי ש' בד' רישין. ורזא דמלה (בראשית ב') ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. דמסטרא דלעלא ונהר יצא מעדן. דא רישא עלאה. נהר דא רישא תנינא. להשקות את הגן דא רישא תליתאה.

הראש השלישי. שכל המדרגות, כמו שמתחברות, כך נודעות זו לגבי זו.

דכלהו דרגין כמה דמתחברין הכי אשתמודען דא לגבי דא. בגין כך

המעשה, ותחילת המחשבה היא הזכר ומגמתו אל הנוקבא שהיא סוף המעשה; עי' לקמן תי' מד: "ת"ח שכינתא ודא קשרא דכל דרגין איהי, דבה תחילת המחשבה סוף המעשה. וכלא אתקשיר הכי מרישא דכלא עד סופא דכלל"; עי' לקמן הערה 17. עי' שערי רמח"ל, פח"ד, עמ' קמז-קמח.

10. עי' זהר חדש יתרו מב, ע"ב.

11. עי' לעיל תי' יח מלכות היא התכלית, ועבורה נעשו כל המדידות.

12. עי' אדרא זוטא ח"ג, רפח, ע"א; עתיק יש בו שלושה ראשים, עתיק נקרא גם כן א"ס, בבחינה שהוא קשור לא"ס כמו הכתר. פירוש הענין, תחילת עולם האצילות הוא ראש של א"א שבו נסדרו תלת רישין לצורך הנהגת המשפט. ורד"ל שעל גביהן הוא שורש למקבל, שהיא השכינה... כי היא תחילת המחשבה, קל"ח פתח קד עמ' טו - טז.

13. עי' זהר משפטים ח"ב כג ע"א, מתחלק לשלש אותיות.

14. עי' בהקדמת ת"ז, רע"א, שה"א היא בנויה משלוש אותיות ו' באמצע וי' בימין וי' בשמאל.

לפיקד הראשון ערן, השני נהר, השלישי גן, והשכינה כוללת הכל למטה. אחר כך מצד שלח: והיה לארבעה ראשים, שהיא ד' - רביעית לשלש.

קדמאה ערן, תנינא נהר, תליתאה גן. ושכינתא כלילת פלא לתתא. לבתר מסטרא דילה והיה לארבעה ראשים, דאיהי ד' רביעאה לתלת.

אבל בא וראה הסוד של הכל, פיון שעתיקא קדישא נמצא בו שלשה ראשים, כך הכל למטה נמצא כך, ואילו אבא ואמא [חכמה ובינה] ודעת. כנגד זה, חסד גבורה ותפארת. הנה פאן השלמו המדרגות להתגלות. ואז השכינה נמצאת במקומה, והכל נקשר בה, והיא משלימה משען תחתיהם, והם [יחד] ארבעה.¹⁵ ואז: והיה לארבעה ראשים. נמצא שהשכינה היא החבור של כל המדרגות מראשית הכל [מהאין סוף, שמקשרת השלושה ראשים], עד סוף הכל. והיא: אשת חיל עמרת בעלה¹⁶ (משלי יבד). שבשעה שמתחברת למטה בחסד גבורה תפארת, משם עולה דרגה אחר דרגה, עד שנקשרת בשלשה ראשים שנאמרו: ואז משם מוציאה מזון לעולם. וזה סוד: ממרחק תביא לחמה (שם לא יד).

אבל תא חזי רזא דכלא, דכיון דעתיקא קדישא בתלת רישין אשתכח, הכי פלא לתתא אשתכח הכי, ואנון או"א ודעת. לקבל דא חסד גבורה תפארת. הא הכא אשתלימו דרגין לאתגלאה. כדיון שכינתא קימת באתרה, וכלא אתקשר בה, ואיהי אשלימת סמכא תחותיהו ואנון ד'. כדיון והיה לד' ראשים. אשתכח שכינתא קשורא דכל דרגין משירותא דכלא עד סופא דכלא. ואיהי אשת חיל עמרת בעלה (משלי יב ד). דבשעתא דאתחברת לתתא בחסד גבורה תפארת, מתמן סלקת דרגא בטר דרגא עד דאתקשרת בתלת רישין דאתמרו. כדיון מתמן אפיקת מזונא לעלמא. ורזא דא ממרחק תביא לחמה (שם לא יד)

וזה [השכינה] - אבן שמעלין אותה עד האין סוף.¹⁷ ונאמר בה: מאת יהוה

ודא אבן דסלקין לה עד א"ס. ואתמר בה מאת ה' היתה זאת היא נפלאות

15. בזמן העיבור אז ז"א הוא בבחינה תלת גו תלת (נה"י וחג"ת נחשבים רק לג' ספירות) והמלכות היא רביעית להם. עי' קל"ח פתח קיט עמ' שכח.

16. עי' ת"ז תי' י, כד, סע"ב, המלכות היא עטרה (כתר) כשעולה למעלה בא"ס; פתח קד עמ' שו.

17. עי' ת"ז תי' י כד ע"ב; קל"ח פתח קד, עמ' שז; תקט"ו ת - תפב; ת' תצז: "וזה אבן שזורקים אותה עד א"ס..."; פנות המרכבה, גנזי רמח"ל עמ' שלו: "ושלשה עטרות בראשם מאירים ומזהירים בכל כנפות הארץ, ושם השלשה עטרות שם אחד פלא. ודוד עבדך כשעולה ומתחבר עמהם, אז נראה שם אבן טהורה מלא חן ויופי, מקבלת אור גדול מלפני תוקף קדושתך, שנאמר בו: "אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה", והיא אבן לראש

בְּעֵינֵינוּ (תהלים קיח כג). מֵאִי מֵאֵת ה' .
 אֶלָּא בְּזִמְנָא דְּאַתְחַבְּרַת שְׂכִינְתָּא בְּחֶסֶד
 גְּבוּרָה תַּפְאֲרַת לְתַתָּא, בְּתַפְאֲרַת
 בְּקִדְמִיתָא וּמִנָּה בְּחוּ"ג. וְרָזָא דָּא מֵאֵת
 ה' . מַה' לֹא כְּתִיב אֶלָּא מֵאֵת ה' , וְאַלִּין
 חוּ"ג. בְּדִין מִתְּמִן סִלְקַת דְּרָגָא בְּתֵר
 דְּרָגָא עַד הֵהוּא אֶל"ף עֲלָא, וְאַתְהִדְרַת
 אִיהִי כְּגוֹנָא דָּא פִּל"א. בְּגִין כֶּךָ הִיא
 נִפְלְאָת בְּעֵינֵינוּ. וּבְגִלּוּתָא אֲתַחֲזִי
 דְּאַתְפָּרֶשֶׁת מֵאֲנוּן דְּרָגִין. אָבֵל אֲנָשִׁי
 כְּנַה"ג אֶהְדְּרוּ לִוְן לְאַתְרָה, לְאַתְחַזְּאָה
 דָּאָף עַל גַּב דְּאִיהִי בְּגִלּוּתָא לֹא אֲתַפְּרֶשֶׁת
 מִלְּעֲלָא לְעֵלְמִין. אֶלָּא בְּגִלּוּתָא קְיִימַת
 כְּמָה דְּאַצְטְרִיךְ בְּגִלּוּתָא. וּבְפִרְקָנָא כְּמָה
 דְּאַצְטְרִיךְ לְפִרְקָנָא. כֹּלָּא לְפֻּם זִמְנָא.

הִיתָה זֹאת הִיא נִפְלְאָת בְּעֵינֵינוּ (תהלים
 קיח, כג). מֵהוּ מֵאֵת ה' ? אֶלָּא בְּזִמְנָן
 שְׂמַתְחַבְּרַת הַשְׂכִּינָה בְּחֶסֶד גְּבוּרָה
 תַּפְאֲרַת לְמִטָּה, מִתְחַבְּרַת בְּתַחֲלָה
 בְּתַפְאֲרַת, וּמִמִּנָּה בְּחֶסֶד וּגְבוּרָה. וְזֶה
 סוֹד, מֵאֵת ה' , מַה' [דְּהֵינּוּ תַּפְאֲרַת], לֹא
 כְּתוּב, אֶלָּא מֵאֵת ה' - וְאַלּוּ חֶסֶד
 וּגְבוּרָה. שְׂאֵז מִשְׁם עוֹלָה מְדֻרָּה אַחֵר
 מְדֻרָּה עַד אוֹתוֹ אֶל"ף הָעֲלִיּוֹן [עֲתִיק]
 וְחוּזְרַת הִיא בְּדֶרֶךְ זוֹ - פִּל"א [בְּהַפּוּךְ
 אוֹתִיּוֹת]. לְפִיכָךְ: הִיא נִפְלְאָת¹⁸ בְּעֵינֵינוּ.
 וּבְגִלּוּת [תְּמַלְכוּת] נִרְאִית שְׂנַפְרָדָה
 מֵאַלּוּ הַמְדֻרָּגוֹת. אָבֵל אֲנָשִׁי כְּנִסַּת
 הַגְּדוּלָּה הַחֲזִירוּ אוֹתָם לְמִקּוּמָה [שֶׁל
 הַשְׂכִּינָה], לְהִרְאוֹת שְׂאָף עַל פִּי שְׁהִיא
 בְּגִלּוּת, לֹא נִפְרָדָה מִלְּמַעְלָה לְעוֹלָם.¹⁹
 אֶלָּא בְּגִלּוּת, הַשְׂכִּינָה עוֹמֶדֶת כְּמוֹ
 שְׁצָרִיךְ בְּגִלּוּת, וּבְגִלּוּתָהּ כְּמוֹ שְׁצָרִיךְ
 לְגִלּוּלָהּ. הַכֹּל לְפִי הַזִּמְנָן.

בְּדִין וְאַכְלֶתֶם יֵשֶׁן נוֹשֵׁן וְיֵשֶׁן מִפְּנֵי חֲדָשׁ
 תּוֹצִיאוּ (ויקרא כו י) דָּא חֲדָתוּתָא דְּנִהוּרָא
 דְּאַתְחַדָּשׁ בְּכָל יוֹמָא, דְּאַתְמַר בֵּיה
 הַמְּחַדָּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה
 בְּרֵאשִׁית. וּמִטְט' בְּשַׁעֲתָא דְּנִטִּיל לֵיה
 לְאַפְקָא לְעֵלְמָא, אֲתַמַּר בֵּיה (אבות ד ב)
 יֵשׁ קִנְקֵן חֲדָשׁ, דְּאַתְחַדָּשׁ בְּנִהִירוֹ חֲדָתָא.

וְאֵז : וְאַכְלֶתֶם יֵשֶׁן נוֹשֵׁן וְיֵשֶׁן מִפְּנֵי חֲדָשׁ
 תּוֹצִיאוּ (ויקרא כו י), זֶה חֲדוּשׁ שֶׁל הָאוּר
 שְׂמַתְחַדָּשׁ בְּכָל יוֹם, שְׂנַאֲמַר בּוֹ:
 הַמְּחַדָּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מַעֲשֵׂה
 בְּרֵאשִׁית (מתוך תְּפִלַּת הַיּוֹצֵר). וּמִמְטְרוֹ"ן
 בְּשַׁעֲתָא שְׂנוּטֵל אֶת [הָאוּר] לְהוֹצִיאוֹ
 לְעוֹלָם נֶאֱמַר עָלָיו: יֵשׁ קִנְקֵן חֲדָשׁ (אבות

פינה, ר"ת אלף, מצד פלא שאמרנו. ואז נאמר בה [בשכינה]: מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו. ועל השלשה העטורות שלשה אותיות יר"י, כמנין שמך הקדוש, ונעשים א' אחרת זאת האבן, מאת ה' היתה זאת, ודא"; עיין לעיל הערה 9.

18. נפלאות - מלשון פלא, וזאת כשהשכינה חוזרת מלמעלה; עי' לקמן תיקון מג, סוף; דרוש סעודת ליל ט"ב בשבט התצ"ג: "ודאי השכינה בה נאמר: מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו"; תקט"ו תפלות, ת' קמז, קנב, ר, רצב, שצה, שרז, שטר.

19. אנשי כנסת הגדולה תיקנו נוסח התפלה: "הגדול הגבור והנורא" - שרומז על החג"ת וגם על הג' ראשים.

ד(ב), שהתחדש באור חדש. מלא ישן (שם, שם) - זה אור של עתיקא. [לעמיתו] הסטרא אחרא הוא אל אחר,

שהסתרם ולא עושה פרות²⁰. ונאמר עליו: וישן שאפלו חדש אין בו (שם, שם). שאפלו בשעה שיצא זה [האור] החדש לזון את העולם, אפלו מזה לא לקחו [הסטרין אחרנין] פח להוציא פרות כלל. ואף על פי שגם הם נוזנים, אחר שלמות המדרגות הקדושות, עם כל זה, לא נוטלים כלם אלא ממה שגדחה מבפנים אליהם. אבל למעלה: וישן מפני חדש תוציאנו, על דרך [שאמרנו]: הוציא פרותיך (תענית כדא). שאותו ישן מוציא פרות לעולם בסוד שלו ממש, בכח של חדוש שהתחדש בו מלמעלה בודאי.

רבי רבי, ודאי עכשיו הוא הזמן להעלות השכינה ליושנה, על ידי שבעים תקונים אלו, שעליהם [פתוב]: תודיעני ארח חיים שבע שמחות את פניך (תהלים טז,יא). שהשכינה היא בת שבע²¹ ובזמן שפנים עליונים מאירים בה, עולה לשבעים. ומי הם הפנים? אלו פתרי המלך [אימא], כמו שנאמר: יאר יהוה פניו (במדבר ו,כה). ובמה? על ידי: תודיעני ארח חיים - זו קבלה, סוד התורה מצד של עץ החיים, שהתגלתה עכשיו לעולם באור של שבעים תקונים

מלא ישן, דא נהירו דעתיקא. וסטרא אחרא איהו אל אחר דאסתרם ולא עביד איבין (זהר ח"ב קג.) ואתמר בה וישן

שאפלו חדש אין בו. דאפלו בשעתא דנפיק האי חדש לאזנא לעלמא, אפלו מהאי לא נטלין חילא לאפקא איבין כלל. ואף על גב דמתזנן אנון נמי בתר שלימו דדרגין קדישין, עכ"ד כלל לא נטלין אלא ממאי דאתדחי מלגו לגביהו. אבל לעלא וישן מפני חדש תוציאנו, כגון הוציא פרותיך. דההוא ישן אפיק איבין לעלמא ברזא דילה ממש, בחילא דחיתותא דאתחדש בה מלעלא ודאי.

ר' ר' ודאי שכינתא השתא איהו זמנא לסלקא לה ליושנה דא, בע' תקונין אלין. דבהו תודיעני ארח חיים שבע שמחות את פניך (תהלים טז יא). דשכינתא איהי בת שבע, ובזמנא דאנפין עלאין נהרין בה סלקת לשבעין. מאן אנפין. אלא אלין פתרי מלכא, כד"א יאר ה' פניו (במדבר ו כה). במאי? אלא תודיעני ארח חיים, דא קבלה רזא דאורייתא מסטרא דעץ החיים דאתגלית השתא לעלמא בנהירו דע' תקונין אלין.

20. עי' זהר משפטים, ח"ב, קג, ע"א.

21. רמז בפסוק: שובע שמחות. עי' זהר ויחי, ח"א, רלו, ע"ב.

אלו. אז עולה הפל בנעימות עליונה,
שנאמר בו: ויהי געם יהוה אליהו עלינו
וגו' (תהלים צ"ז). וזהו זהר: והמשפלים

יזהרו כזהר הרקיע (דניאל יב, ג). אז:
נעמות בימינך נצח (תהלים מז, שם),
להעלות הפל בימין, [כמו שכתוב]
ותורה אור (משלי ו, כג). ואז: נכון יהיה
הר בית יהוה בראש ההרים (ישעיה
ב, כב). אשרי חלקם של ישראל.

קם [משה] הרועה הנאמן. פתח
ואמר, רבי רבי, ודאי עכשיו הוא הזמן
להחזיר השכינה לבעלה [הקדוש ברוך
הוא] בספר זה. שבו: והמשפלים יזהרו
כזהר הרקיע, זה אור עליון, שבו אתה
[הרמח"ל] מאיר לשכינה בגלות. ועל
ידו תעלה אותה מהגלות בזמן הנאמנה.
על אותו זמן [כתוב]: ומלאה הארץ
דעה את יהוה במים לים מכסים (שם
יא, ט). שהתעוררות שלמטה מעוררת
התעוררות למעלה, באותו אופן. ובגלל
ההתעוררות שהתעוררה עכשיו על ידי
אור זה [היוצא מאלו שבעים תקונים],
יתעורר אור למעלה מחכמה סתימאה
להתגלות בעולם. ועל ידו יגאלו ישראל
גאלה שלמה.

קום אליהו הנביא הנאמן, שעליו
נאמר: הנה אנכי שלח לך וגו' והשיב
לב אבות על בנים, ולב בנים על
אבותם (מלאכי ג, כד). שכתב של

פדין אסתלק פלא בנעימו עלאה,
דאתמר בה ויהי געם ה' אליהו עלינו
וכו' (תהלים צ"ז). ודא זהר, והמשפלים

יזהרו כזהר הרקיע (דניאל יב, ג). פדין
נעמות בימינך נצח, לאסתלקא פלא
בימינא ותורה אור (משלי ו, כג). פדין
נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים
(ישעיה ב, ב). ופאה חולקהון דישראל.

קם רעיא מהימנא פתח ואמר, ר' ר'
ודאי השתא איהו זמנא לאהדרא
שכינתא לבעלה בהאי חבורא. דבה
והמשפלים יזהרו כזהר הרקיע, דא אור
עלאה דבה אנהירת לה לשכינתא
בגלותא. ובה תסק לה מגלותא בזמנא
דפרקנא. בההוא זמנא מלאה הארץ
דעה את ה' במים לים מכסים (שם יא
ט). דאתעוררתא דלתתא אתער אתעוררתא
לעלא פגונא דילה. ובגין אתעוררתא
דאתער השתא בהאי אור, יתער אור
לעלא מחכמה סתימאה לאתגלאה
בעלמא. ובה יתפרקון ישראל פרקנא
שלים.

קום אליהו נביאה מהימנא דאנת
איהו דאתמר בך הנה אנכי שלח לך
וכו' והשיב לב אבות על בנים ולב בנים
על אבותם (מלאכי ג, כד). דתקפא

ישראל תלוי באבות שלהם, שהם הקשר העליון שבו מתחזקים.²³ ובזמן שמתחברים בו, נאמר [על ישראל]: כי מראש צרים אראנו ומגבעות²⁴ וגו' [אשורנו, הן עם לברד ישכן ובגוים לא יתחשב] (במדבר כג, ט) אז: יהי יהודה אלהינו עמנו כאשר היה עם אבותינו, אל יעזבנו ואל יטשנו (מלכים א ח, ג). אבל בסוף הגלות נאמר: תמה זכות אבות (שבת נה, א). ולפיכך אתה [אלהינו] תבוא בתחלה, להחזיר את הקשר לתקפו. לפיכך: והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם. ועל ידך יתעוררו כל האבות העליונים לעורר התקון פראוי. ואתה הוא שרוחץ את ידיהם²⁵ להעלות מים עליונים מצד הבינה,²⁶ שנאמר בקו: וזקתי עליכם מים טהורים (יחזקאל לז, ב). ואלו המים יורדים על ידים שלהם, כדי לטהר אותם מעשו וישמעאל.²⁷ ואז היחוד יתקן על ידם.

אבל בגלל הגלות, [האבות] לא עומדים [בחבור] באחד²⁸, שהרי בין שהבנים לא מתחברים בהם, גם הם לא עומדים

דישראל באבהן דלהון תליא, דאנון קטרא עלאה דבה מתתקפין. ובזמנא דמתחברין בה, אתמר פי מראש צרים אראנו ומגבעות וכו' (במדבר כג ט ובתנחומא שם). פדין יהי ה' אלהינו עמנו כאשר היה עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו (מלכים א ח ג). אבל בסופא דגלותא אתמר תמה זכות אבות (שבת נה). ובגין כך אנת תיתי בקדמיתא לאהדרא קטרא על קיומיה. בגין כך והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם. ובהדך יתעורון פלהו אבהן עלאין, לאתערא תקונא פדקא יאות. ואנת דמשי להו ידיהו, לאתערא מין עלאין מסטרא דבינה, דאתמר בהו וזקתי עליכם מים טהורים (יחזקאל לו כה). ואלין מין נחתין על ידיהון לדפאה להו מעשו וישמעאל, וכדין יחודא אתתקון על ידיהו.

אבל בגין גלותא לא קימין פחדא, דהא פיון דבנין לא אתחברין בהו, אנון נמי לא קימין פדקא יאות. ובזמנא דאתי

23. עי' לעיל תי' לו.

24. ראש צורים - אלו האבות; שמות רבא פט"ו; במדבר רבא פ"כ; עי' תנחומא בלק סימ' יב, - פסיקתא דרב כהנא פ"ג; פסיקתא רבתי פ"ב; ילקוט שמעוני פכ"ג; מכילתא בשלח פר' עמלק פ"א.

25. עי' בבא מציעא פה, ע"ב

26. עי' זוהר בראשית ח"א יז ע"ב.

27. שהם הזוהמא, עי' שבת קמו, ע"א.

28. עי' ב"מ פה, ע"ב.

פראוי. ולעתיד לבוא, פלם יתחברו
בחבור אחד, אבות ובנים בפאחד - לב
אבות על בנים ולב בנים על אבותם.

וגם הם בחבור אחד יעמדו, לחבר
החבור העליון בחבור שלם. קומו
ישני ארין, התעוררו משנתכם,
שנאמר בכם: הקיצו ורננו שכני עפר
(ישעיה כו,ט). זה העפר שנאמר בו:
ונחש עפר לחמו (שם סה,כה), [לחמו] -
אלו שנמסרו להרג ביד הפטרא
אחרא,²⁹ שעומדים שם עכשיו לתקן
שכרם תקון שלם. ושינה נפלה עליכם
בגלות,³⁰ שנאמר בה: ותרדמה נפלה
וגו' (בראשית טו,יב). עכשיו: הקיצו ורננו,
בכמה שירים ותשבחות לעלות למעלה,
אתם וכמה ניצוצות אחרים אתכם, פי
טל אורת (ישעיה כו,שם) ודאי.³¹ וזה שיר
חדש שיתעורר בעולם. שיר פשוט כפול
משלש ומרבע, בסוד השם הקדוש³²
בראוי.

קום רבי [תרמח"ל], פתח מלים לפני
השכינה, לעורר התקון השלם בראוי.

קם הוא [תרמח"ל]³³ פתח ואמר:
והמשפלים יזהרו פוהר הרקיע - אלו

פלהו יתחברון בחבורא חדא, אבהן
ובנין פחדא, לב אבות על בנים ולב
בנים על אבותם. ואנון נמי בחבורא חד

יקומון לחברא חבורא עלאה חבורא
שלים. קומו דמיכי ארעא אתעררו
משנתכון, דאתמר בכי (ישעיה כו יט)
הקיצו ורננו שכני עפר. דא עפר דאתמר
בה ונחש עפר לחמו (שם סה כה) אלין
דאתמסרו לאתקטלא בידי דסטרא
אחרא, דקימין תמן השתא לאתקנא
אגריהו [אצ"ל: מגריהו] תקונא שלים.
ושנה נפלת עליכון בגלותא, דאתמר בה
ותרדמה נפלה וכו' (בראשית טו יב).
השתא הקיצו ורננו, בכמה שירין
ותושבחן לסלקא לעלא, אתון וכמה
נציצין אחרנין בהדיכון, פי טל אורת
ודאי. ודא שיר חדש דיתער בעלמא.
שיר פכמ"מ (תיקו"ז תי' כ"א דף נ"א).
ברזא דשמא קדישא פדקא יאות.

קום ר' אפתח מלין קמי שכינתא
לאתערא תקונא שלים פדקחזי.

קם איהו פתח ואמר, והמשפלים יזהרו
פזוהר הרקיע אלין צדיקא דקימין

29. על קידוש ה', עי' לעיל תי' א.

30. עי' לקמן תי' נז.

31. עי' סנהדרין צ, ע"ב, ותחילת הפסוק בישעיה: "יחיו מתיך נבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר כי טל אורות טליך". דהיינו יקומו וישוררו.

32. עי' תי' תי', כא, נא, ע"ב: "... 'י' 'ה' 'הוה'".

33. רבינו הרמח"ל מבאר כאן עניין הצדיקים המזכים את דורם.

הצדיקים שנמצאים בעולם, שגורמים לאור העליון שיתפשט בעולם. שלמעה פתוב: ונהורא עמה שרא (דניאל ב, כב), והחשך אינו עומד אלא למטה. וזה סוד: ויקרא אלהים לאור יום (בראשית א, ה) - זה העולם העליון. ולחשך קרא לילה - זה העולם התחתון. שבהם [נאמר]: ויבדל אלהים בין האור ובין החשך (שם, שם, ר), שאף על פי שנמצא החשך למטה, למעלה אור הוא. ובזמן שיש צדיקים בעולם, אור של מעלה נמשך למטה. אז: העם החלכים בחשך ראו אור גדול (ישעיה טא). לפיכך: והמשפלים יוהרו פוהר הרקיע - לגלות אור העליון שלמעלה למטה. ואם תאמר, שתקון שעשו לעצמם לבד עשו, לא כך. אלא: ומצדיקי הרבים, ודאי. שהרי אור העליון נמשך אליהם, וממנו³⁴ מתפשטת התפשטות הפוכים לכל צד, לזכות על ידם אחרים. לפיכך: ומצדיקי הרבים פפוכים.

ועוד, רקיע, שבו נמצאים הפוכים והמזלות,³⁵ וזה צדיק.³⁶ ומשם [מן הרקיע] נוטלים פמה מלאכים כדי להוריד את הדברים לעולם, כל אחד

בעלמא, דגרמין לנהירו עלאה לאתפשטא בעלמא. דלעלא פתיב ונהורא עמה שרא (דניאל ב, כב). ונחשוכא לא קאים אלא לתתא. ורזא דא (בראשית א, ה) ויקרא אלהים לאור יום דא עלמא עלאה. ולחשך קרא לילה דא עלמא תתאה. דבהו ויבדל אלהים בין האור ובין החשך, דאף על גב דאשתכח חשך לתתא לעלא אור איהו. ובזמנא דאית צדיקיא בעלמא, נהירו דלעלא אתמשך לתתא. כדן העם ההלכים בחשך ראו אור גדול (ישעיה ט א). בגין כך והמשפלים יוהרו פוהר הרקיע, לגלאה זיהרא דלעלא לתתא. ואי תימא דתקונא דעבדין לגרמיהו לחד עבדין. לאו הכי. אלא ומצדיקי הרבים ודאי. דהא זיהרא עלאה אתמשך לגביהו, ומנה פשטין פשיטו דכוכביא לכל סטר לזפאה בהו אחרנין. בגין כך ומצדיקי הרבים פפוכים.

ועוד, רקיע בה קימין פוכים ומזלות ודא צדיק. ומתמן נוטלין פמה מלאכיא לאתתא מילין לעלמא כל חד בדרגה. וישאל אתמר בהו אין מזל לישראל

34. עי' זחר ויקרא ח"ג, יא, ע"ב.

35. עי' חגיגה י"ב ע"ב.

36. זחר חדש כי תישא, מ' המזמור: "ומעשה ידיו מגיד הרקיע, דא רקיע, דביה תליין כל נהורין וכוכבייא. ודא צדיק דאנגיד לון להאי אתר דכבוד"; ת"ז, ה'ק' א, ע"א: "רקיע - ודא צדיק חי עולמים"; תי' ה, יט, ע"ב תי' יט, לח, ע"ב; תקונים חדשים הקדמה, תי' ד, תי' מד;

(שבת קנו.). דִּישָׁרְאֵל בְּעִמּוּדָא
דְּאִמְצָעִיתָא קִימִין, וּמְזִלָן בְּצַדִּיק, בְּגִין
כִּף שְׁלִטִין עֲלֵיהּ. דִּהָא כִּמָּה דְּאִתְנַהֵיר
לְגַבֵּי הַהוּא צַדִּיק מִעִמּוּדָא דְּאִמְצָעִיתָא,
הִכִּי נְטִלִין אַנּוּן מִלִּין לְמַעַבְד עוֹבְדָא.

לְפִי מִדְּרַגְתּוֹ. וְעַל יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר: אֵין
מִזֵּל לְיִשְׂרָאֵל (שַׁבַּת קנא), שְׁיִשְׂרָאֵל
עוֹמְדִים בְּעִמּוּד הָאִמְצָעִי [תַּפְאֶרֶת],
וּמְזִלָם [עוֹמֵד יוֹתֵר לְמַטָּה] בְּצַדִּיק
[יְסוֹד]. לְפִיכֵךְ [יִשְׂרָאֵל] שׁוֹלְטִים עֲלֵיהֶם
[עַל הַמְּזִלּוֹת]. שְׁהֵרִי כְּמוֹ [שְׁהֲאוּר]
מֵאִיר כָּלפִי הַצַּדִּיק מִהַעֲמוּד הָאִמְצָעִי,³⁷
כִּף הֵם [דִּהֲנִינוּ, יִשְׂרָאֵל] נוֹטְלִים הַדְּבָרִים
לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה.

קָם אֵלֵיהּ נְבִיאָה מְהִימְנָא וְאָמַר לָהּ,
ר' ר' וְהָיָה לָעֵת עָרֵב יְהִיָּה אֹר (זכריה
יד ז) דָּא וְדָאִי אִיהוּ אֹר דִּילָךְ דְּאִתְגַּלְיָא
בְּהַאי חֲבוּרָא. דְּעַד הַשְׁתָּא בְּמַחְשָׁכִים
הוֹשִׁיבֵנִי (איכה ג ו) הַשְׁתָּא וְהָיָה לָעֵת
עָרֵב יְהִיָּה אֹר. בְּסוּף יוֹמִיא בְּזִמְנָא
דְּפִרְקָנָא אֶתְקָרִיב. בְּהַעֵם הַהֲלָכִים
בַּחֲשָׁךְ רָאוּ אֹר גְּדוֹל בְּהַאי חֲבוּרָא.
וּלְכָל הֵיד הַחֲזָקָה וּלְכָל הַמּוֹרָא הַגְּדוֹל,
דָּא

קָם אֵלֵיהּ הַנְּבִיא הַנֶּאֱמָן וְאָמַר לוֹ
[לְרַמְח"ל], רְבִי רְבִי: וְהָיָה לָעֵת עָרֵב
יְהִיָּה אֹר (זכריה יד ז), זֶה וְדָאִי הוּא אֹר
שְׁלָךְ שְׁמִתְגַּלְיָה בְּסִפְרָהּ. שְׁעַד עַכְשָׁיו:
בְּמַחְשָׁכִים הוֹשִׁיבֵנִי (איכה ג ו), וְעַכְשָׁיו:
וְהָיָה לָעֵת עָרֵב יְהִיָּה אֹר, בְּאַחֲרִית
הַיָּמִים, בְּזִמְנָן שְׁתַּגְּלֵיָה מִתְקַרְבַּת. בּוֹ:
הָעָם הַהֲלָכִים בַּחֲשָׁךְ רָאוּ אֹר גְּדוֹל
(ישעיה טא) - בְּסִפְרָהּ הָזֶה. וּלְכָל הֵיד
הַחֲזָקָה וּלְכָל הַמּוֹרָא הַגְּדוֹל, זֶה:

37. יסוד מקבל אורו מתפארת - עמודא דאמצעייתא, עי' ת"ז ת"י כב, סח, ע"ב. ראה אדיר במוס ח"ב עמ' ל"ט.